

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh National Pedagogical University

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК

«Филология ғылымдары» сериясы
Серия «Филологические науки»
Series «Philological sciences»
№ 4 (90), 2024

Алматы, 2024

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh National Pedagogical University

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК

«Филология ғылымдары» сериясы
Серия «Филологические науки»
Series «Philological sciences»
№ 4 (90), 2024

Алматы, 2024

Абай атындағы
Қазақ ұлттық педагогикалық
университеті

ХАБАРШЫ
«Филология ғылымдары» сериясы
№4 (90), 2024 ж.

Шығару жиілігі – жылына 4 нөмір.
2000 ж. бастап шығады.

Бас редактор:
филол.ғ.д., проф. Абишева С.Д.

Бас редактордың орынбасары:
филол. ғ. д., проф. Есенова К.У.

Ғылыми редактор:
PhD, қауымд. проф. м.а. Сабирова Д.А.

Редакциялық алқа:
филол. ғ. к., қауымд. проф. Жиренов С.А.
филол. ғ. к., қауымд. проф. Сатемирова Д.А.
филол.ғ.д., проф., Эл-Фараби ат. ҚазҰУ

Джолдасбекова Б.У.
пед.ғ.д., проф., эл-Фараби ат. ҚазҰУ

Салханова Ж.Х.
филол.ғ.д., проф., ҚазҰҚызПУ

Кыянова Ж.К.
PhD, қауымд. проф.м.а., Т. Жүргенов ат.
Қазақ ұлттық өнер академиясы

Жалалова А.М.
филол.ғ.д., доцент, Таулы Алтай
мемлекеттік университеті

Алексеев П.В. (Ресей)
филол. ғ.д., проф., Ресей халықтар
достығы университеті

Бахтикереева У.М. (Ресей)
филол.ғ.д., проф., Варминь-Мазур
университеті Киклевич А.К. (Польша)

PhD, проф., Джордж Вашингтон
университеті Роллберг П. (АҚШ)
PhD, проф., Орталық Ланкашир
университеті

Табачникова О.М. (Ұлыбритания)

Жауапты хатшы:
PhD, қауымд. проф. м.а. Серикова С.К.

Техникалық хатшы:
филол.ғ.к., қауымд. проф. Османова З.Ж.

© Абай атындағы Қазақ ұлттық
педагогикалық университеті, 2024

Қазақстан Республикасының
Мәдениет және ақпарат министрлігінде
2009 жылы мамырдың 8-де тіркелген
№10109-Ж

Басуға 30.12.2024 қол қойылды.
Пішімі 60x84 1/8. Көлемі 15,1 е.б.т.
Тапсырыс 173.

050010, Алматы қаласы,
Достық даңғылы, 13.
Абай атындағы ҚазҰПУ
Абай атындағы Қазақ ұлттық
педагогикалық университетінің
«Ұлағат» баспасы

МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ
CONTENT

ТІЛ БІЛІМІ
ЛИНГВИСТИКА
LINGUISTICS

Arkhangelskaya A. Magical gesture in the sign cultural and national space of Ukrainian and Russian phraseology..... 5

Архагельская А.М. Украин және орыс фразеологизмдерінің символдық-мәдени және ұлттық кеңістігіндегі сикырлы кимыл

Архагельская А.М. Магический жест в знаково-культурном и национальном пространстве украинской и русской фразеологии

Адибаева Ш.Т., Казабеева В.А. Классификация триггерных тем. К вопросу проведения судебной лингвистической экспертизы..... 15

Адибаева Ш.Т., Казабеева В.А. Трэггерлі тақырыптарды сыртқылау. Соттық лингвистикалық сараптама жүргізу мәселесіне қатысты

Adibayeva S., Kazabeyeva V. Classification of trigger topics. The issue of conducting forensic linguistic expertise

Кенжегалиева М.К. Көптілділік жағдайында жастар арасында қазақ тілін қолдану динамикасының өзгеруі..... 22

Кенжегалиева М.К. Изменение динамики использования казахского языка среди молодежи в условиях полиязычия

Kenzhegaliyeva M. Changes in the dynamics of the use of the Kazakh language among young people in the context of multilingualism

ӘДЕБИЕТТАНУ
ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ
LITERARY STUDIES

Абишева С.Д., Атембаева Г.А., Хавайдарова М.М. Образ Казахстана в художественной литературе..... 34

Абишева С.Д., Атембаева Г.А., Хавайдарова М.М. Көркем әдебиеттегі Қазақстан бейнесі

Abisheva S., Atembayeva G., Khavaidarova M. The image of Kazakhstan in fiction

Бисенғали З.-Г.Қ., Жолдасқалиқызы Ә. «Даңқ пен дақпырт» романындағы дәуір шындығы..... 41

Бисенғали З.-Г.Қ., Жолдасқалиқызы А. Реалии эпохи в романе «Известность и молва»

Bisengali Z.-G., Zholdaskalikyzy A. The realities of the era in the novel «Fame and rumor»

Казахский национальный педагогический университет имени Абая

ВЕСТНИК

Серия «Филологические науки» №4 (90), 2024 г.

Периодичность – 4 номера в год. Выходит с 2000 года.

Главный редактор
д.филол.н., проф. Абишева С.Д.

Зам. гл. редактора
д.филол.н., проф. Есенова К.У.
Научный редактор
PhD, и.о.ассоц.проф. Сабирова Д.А.

Редакционная коллегия:
к.филол.н., ассоц. проф. Жиренов С.А.
к.филол.н., ассоц. проф. Сатемирова Д.А.
д.филол.н., проф., КазНУ имени Аль-Фараби Джолдасбекова Б.У.
д.пед.н., проф., КазНУ имени Аль-Фараби Салханова Ж.Х.
д.филол.н., проф., КазНУ имени Аль-Фараби Жынова Ж.К.
PhD, и.о.ассоц.проф. КазНАИ имени Т. Жургенова Жалалова А.М.
д.филол.н., доцент, Горно-Алтайский государственный университет Алексеев П.В. (Россия)
д.филол.н., проф., РУДН Бахтикерева У.М. (Россия)
д.филол.н., проф., Варминьско-Мазурский университет Киклевич А.К. (Польша)
PhD, проф., Университет Джорджа Вашингтона Роллберг П. (США)
PhD, проф., Университет Центрального Ланкашира Табачникова О.М. (Великобритания)

Ответственный секретарь:
PhD, и.о.ассоц.проф. Серикова С.К.

Технический секретарь:
к.филол.н., ассоц. проф. Османова З.Ж.

© Казахский национальный педагогический университет им. Абая, 2024

Зарегистрировано в Министерстве культуры и информации РК 8 мая 2009 г. №10109-Ж

Подписано в печать 30.12.2024.
Формат 60x84 1/8. Объем 15,1 уч.-изд.л.
Заказ 173.

050010, г. Алматы,
пр. Достык, 13. КазНПУ им. Абая

Издательство «Ұлағат»
Казахского национального педагогического университета имени Абая

Герчинска Д. Казахстанско-польские литературные связи: исследование взаимовлияния и культурного обмена..... 46

Герчинска Д. Қазақстан-Польша әдеби байланысы: өзара әсері және мәдени қарым-қатынасты зерттеу
Gierczyńska D. Kazakh-Polish literary relations: a study of mutual influence and cultural exchange

Казтаева А.К., Токшылыкова Г.Б. Өмір тарихтың өзінен алынған туынды..... 53

Казтаева А.К., Токшылыкова Г.Б. Художественное произведение, рожденное самой историей жизни
Kaztayeva A., Tokshylykova G. A work of art, born from the very history of life

Нурақбаева А., Мәтбек Н. Қазақ прозасындағы микрожанрлардың жанрлық ерекшеліктері..... 59

Нурақбаева А., Мәтбек Н. Жанровые особенности микрожанров в казахской прозе
Nurakbayeva A., Matbek N. Genre characteristics of microgenres in Kazakh prose

Оспанов Е.Т., Мергенбаева А. Е. Қазіргі қазақ балалар әдебиетінде фольклорлық символиканы қолдану: психолінгвистикалық аспектілері..... 65

Оспанов Е.Т., Мергенбаева А. Е. Использование фольклорной символики в современной казахской детской литературе: психолінгвистические аспекты
Ospanov Y., Mergenbayeva A. The use of folklore symbols in modern Kazakh children's literature: psycholinguistic aspects

Тлеубекова Б.Т. Көркем шығармалардағы элеуметтік мәселе..... 78

Тлеубекова Б.Т. Социальная проблема в произведениях искусства
Tleubekova B. Social problem in works of art

ПЕДАГОГИКА МЕН ӘДІСТЕМЕ МӘСЕЛЕЛЕРІ ПРОБЛЕМЫ ПЕДАГОГИКИ И МЕТОДИКИ PROBLEMS OF PEDAGOGY AND METHODOLOGY

Оспанов Е.Т., Жетписов Е.Ж. Орта мектепте фольклорлық шығармаларды жасанды интеллект арқылы оқыту әдістемесі (5-7 сынып)..... 84

Оспанов Е.Т., Жетписов Е.Ж. Методика преподавания фольклорных произведений с использованием искусственного интеллекта в средней школе (5-7 классы)
Ospanov Y., ZhetpisoV Y. Methodology for teaching folklore works using artificial intelligence in secondary schools (grades 5-7)

**Abai Kazakh National
Pedagogical University
BULLETIN
№4 (90), 2024**

Editor-in-chief

*Doctor of Philological Sciences, Professor
Abisheva S.*

Deputy Editor-in-chief

*Doctor of Philological Sciences, Professor
Essenova K.
Scientific Editor
PhD, Associate Professor Sabirova D.*

Editorial board

*Candidate of Philological Sciences, Associate
Professor Zhirenov S.*

*Candidate of Philological Science, Associate
Professor Satemirova D.*

*Doctor of Philological Sciences, Professor,
Al-Farabi Kazakh National University*

Dzholdasbekova B.

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Al-Farabi Kazakh National University*

Salkhanova Zh.

*Doctor of Philological Sciences, Professor,
Kazakh National Women's Teacher Training
University Kiyнова Zh.*

*PhD, Associate Professor, T. Zhurgenov
Kazakh National Academy of Arts*

Zhalalova A.

*Doctor of Philological Sciences, Associate
Professor, Gorno-Altaysk State University*

Alekseyev P. (Russia)

*Doctor of Philological Sciences, Professor,
RUDN Bakhtikireeva U.* (Russia)

*Doctor of Philological Sciences, Professor,
University of Warmia and Mazury*

Kiklewicz A. (Poland)

*PhD, Professor, George Washington
University Rollberg P.* (USA)

*PhD, Professor, University of Central
Lancashire Tabachnikova O.* (The United
Kingdom)

Executive Secretary

PhD, Associate professor Serikova S.

Technical Secretary

*Candidate of Philological Sciences, Associate
professor Osmanova Z.*

©Abai Kazakh National Pedagogical
University, 2024

Registered
in the Ministry of Culture and Information of the
Republic of Kazakhstan
8 May 2009 No 10109-Zh/Ж

Signed in print 30.12.2024
Format 60x84 1/8. Volume 15,1
teaching and publishing lists.
Order 173.

050010, Almaty, Dostyk avenue 13,
Abai KazNPU
Publishing House "Ulagat" of the Abai Kazakh
National Pedagogical University

Umarova A. CLIL technology in teaching Russian language
to students-historians at a pedagogical university..... 90

Умарова А.Б. Педагогикалық жоғары оқу орнында
тарихшы-студенттерге орыс тілін оқытуда CLIL
технологиясы

Умарова А.Б. CLIL в обучении русскому языку
студентов-историков в педагогическом вузе

**ЖУРНАЛИСТИКА
ЖУРНАЛИСТИКА
JOURNALISM**

Мадиев С., Шарапиева Р. Интерактивті ортадағы баспа
өнімдері: дәстүрлі және жаңа медиа байланысы..... 97

Мадиев С., Шарапиева Р. Печатная продукция в
интерактивной среде: традиционные и новые
медиакоммуникации

Madiyev S., Sharapiyeva R. Printed products in an
interactive environment: traditional and new media
communications

**АУДАРМАТАНУ
ПЕРЕВОДОВЕДЕНИЕ
TRANSLATION STUDIES**

Мукашева А.А. Аударма ісіндегі заң терминдерінің
лингвомәдени және құқықтық ерекшеліктері..... 103

Мукашева А.А. Лингвокультурные и правовые
особенности юридических терминов в переводческом
деле

Mukasheva A. Linguocultural and legal features of legal
terms in translation

Біздің авторлар..... 115

**Наши авторы
Our authors**

процесс, при котором определенная характеристика или поведение воспринимается как недопустимое или позорное, что может препятствовать открытой дискуссии и решению проблемы.

Заключение. Таким образом, предложенный авторами классификатор помогает исследовать эволюцию общественного мнения и динамику социальных трендов, связанных с триггерными темами. Важно понимать, что такие темы могут не только отражать актуальные социальные проблемы, но и играть ключевую роль в формировании общественного резонанса и изменении политического контекста в отношении данных тем.

Список использованной литературы:

1. Кортунов В.В., Григорьев С.Л. Роль эмоциональных триггеров в экранной культуре. *Образовательный вестник «Сознание»*, № 11, 2022. – 33-40 с.
2. Скалабан И.А., Сергеева З. Н., Лобанов Ю.С., Волченко С.Ю. Курок конфликта. Триггер: опыт концептуализации и категоризации. *Society and Security Insights*, № 3, 2022. – 66-86 с.
3. Гороховский А. Фактчекинг как тренд журналистских расследований: возможности и перспективы. Алматы: Дом печати Баспагер, 2017. – 111 с.
4. Байдина В.С. Медиатренды российского ТВ эпохи «нулевых»: аспекты бытования и реализации. Томский государственный университет, 2020. – 200 с.
5. Кадырова Г., Адибаева Ш. Глобальные и локальные тренды журналистики: контент и стилиобразующие факторы // *Вестник КазНПУ имени Абая, серия «Филологические науки»* 84 (2), 2023. –100-105 с.

References:

1. Kortunov V. V., Grigorev S. L. (2022). *Rol emocionalnykh triggerov v ekrannoј kulture [The role of emotional triggers in screen culture]. Obrazovatelnyj vestnik “Soznanie” [Educational Bulletin “Consciousness”]*, (11), 33–40.
2. Skalaban I. A., Sergeeva Z. N., Lobanov Y. S., Volchenko S. Yu. (2022). *Kurok konflikta. Trigger: opyt konceptualizacii i kategorizacii [The trigger of conflict: Experience of conceptualization and categorization]. Society and Security Insights*, (3), 66–86.
3. Gorokhovskij A. (2017). *Faktcheking kak trend zhurnaliststskikh rassledovanij: vozmozhnosti i perspektivy [Fact-checking as a trend in journalistic investigations: Opportunities and prospects]. Almaty: Dom pechati Baspager.*
4. Bajdina V. S. (2020). *Mediatrendy rossijskogo TV epokhi “nulevykh”: aspekty bytvovaniya i realizacii [Media trends of Russian TV in the 2000s: Aspects of existence and implementation]. Tomskij gosudarstvennyj universitet.*
5. Kadyrova G., Adibaeva Sh. (2023). *Globalnye i lokalnye trendy zhurnalistiki: Kontent i stileobrazuyushchie factory [Global and local trends in journalism: content and style factors]. Vestnik KazNPU imeni Abaya, seriya “Filologicheskie nauki” [Bulletin of Abai KazNPU, series “Philological Sciences”]*, 84(2), 100–105.

FTAMP 16.01.11

10.51889/2959-5657.2024.90.4.003

Кенжегалиева М.К.
Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті
Алматы, Қазақстан
e-mail: meruertkenzhegalieva@gmail.com

КӨПТІЛДІЛІК ЖАҒДАЙЫНДА ЖАСТАР АРАСЫНДА ҚАЗАҚ ТІЛІН ҚОЛДАНУ ДИНАМИКАСЫНЫҢ ӨЗГЕРУІ

Аңдатпа

Мақалада жаһандану мен көптілділіктің әсерін күшейтетін әлеуметтік-мәдени және білім беру процестерінен туындаған көптілділік жағдайында жастар арасында қазақ тілін қолдану

динамикасының өзгеруі қарастырылады. Зерттеудің мақсаты жастар арасында қазақ тілін меңгеру мен қолдану деңгейіне әсер ететін факторларды анықтау, сондай-ақ оның даму тенденцияларын сипаттау болып табылады. Мақсатқа жету үшін әлеуметтік-лингвистикалық жағдайды талдау, қазақ тілінің білім беру үдерістері мен күнделікті өмірге интеграциялану дәрежесін бағалау, жастардың мемлекеттік тілді қолдануға деген уәдемесін зерделеу міндеттері қойылды. Зерттеу гипотезасы ретінде көптілді білім беру бағдарламаларын белсенді енгізу және халықаралық тілдерді (мысалы, ағылшын және орыс тілдерін) кеңінен қолдану жастар арасындағы күнделікті және кәсіби қарым-қатынастағы қазақ тілінің рөлін төмендетуге әсер етеді деген тұжырым алынды. Зерттеудің әдіснамалық негізіне әлеуметтанулық сауалнамалар, сұхбаттар, статистикалық деректерді талдау кіреді. Нәтижелер көрсеткендей, білім беру ортасында қазақ тіліне деген қызығушылықтың артуына, оны мәдени мұра ретінде сақтауға деген ұмтылысқа қарамастан, нақты қарым-қатынаста, әсіресе кәсіби салада және әлеуметтік желілерде жастар орыс және ағылшын тілдерін көбірек қолданатындығы анықталды. Зерттеу негізінде инновациялық білім беру технологиялары арқылы қазақ тілін мемлекеттік қолдауды күшейту, мәдени құндылықтарды дәріптеу және оны өмірдің әртүрлі аспектілерінде пайдалану үшін мотивациялық жағдайлар жасау қажеттілігі туралы қорытынды жасалынады, бұл оның көптілділік жағдайында тұрақты дамуын қамтамасыз етеді.

Кілт сөздер: көптілділік, қазақ тілі, жастар, динамика, сауалнама, қолдану, орыс, ағылшын

Кенжеғалиева М.К.

Казахский национальный женский педагогический университет

Алматы, Казахстан

e-mail: meruertkenzhegalieva@gmail.com

ИЗМЕНЕНИЕ ДИНАМИКИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА СРЕДИ МОЛОДЕЖИ В УСЛОВИЯХ ПОЛИЯЗЫЧИЯ

Аннотация

В статье рассматривается изменение динамики использования казахского языка среди молодежи в условиях полиязычия, вызванное социокультурными и образовательными процессами, усиливающими влияние глобализации и полиязычия. Целью исследования является выявление факторов, влияющих на уровень владения и употребления казахского языка среди молодежи, а также описание тенденций его развития. Для достижения цели авторами поставлены следующие задачи: анализ социально-лингвистической ситуации, оценка степени интеграции казахского языка в образовательные процессы и повседневную жизнь, изучение мотивации молодежи к использованию государственного языка. Гипотеза исследования заключается в предположении, что активное внедрение полиязычных образовательных программ и широкое использование международных языков (например, английского и русского) окажут влияние на снижение роли казахского языка в повседневном и профессиональном общении молодежи. Методологическая основа исследования включает социологические опросы, интервью. Результаты показывают, что, несмотря на растущий интерес к казахскому языку в образовательной среде, стремление сохранить его как культурное наследие, в реальном общении молодые люди все чаще поддерживают русский и английский языки, особенно в профессиональной сфере и в социальных сетях. Авторы пришли к выводу о необходимости усиления государственной поддержки казахского языка посредством инновационных образовательных технологий, создания мотивационных условий для популяризации культурных ценностей и его использования в различных аспектах жизни, что обеспечит его устойчивое развитие в условиях полиязычия.

Ключевые слова: полиязычие, казахский язык, молодежь, динамика, опрос, использование, русский, английский

Kenzhegalieva M.K.
Kazakh National Women's Pedagogical University
Almaty, Kazakhstan
e-mail: meruertkenzhegalieva@gmail.com

CHANGES IN THE DYNAMICS OF THE USE OF THE KAZAKH LANGUAGE AMONG YOUNG PEOPLE IN THE CONTEXT OF MULTILINGUALISM

Abstract

The article discusses the changes in the dynamics of Kazakh language use among young people in the context of multilingualism, driven by socio-cultural and educational processes that amplify the influence of globalization and multilingual practices. The purpose of the study is to identify the factors affecting the proficiency and use of the Kazakh language among young people, as well as to characterize trends in its development. To achieve this goal, the authors set the following tasks: analyzing the sociolinguistic situation, assessing the degree of integration of the Kazakh language into educational processes and everyday life, and examining the motivation of young people to use the state language. The study's hypothesis is based on the assumption that the active implementation of multilingual educational programs and the widespread use of international languages (such as English and Russian) contribute to a reduced role of the Kazakh language in everyday and professional communication among young people. The methodological framework of the study includes sociological surveys, interviews, statistical data analysis. The results reveal that despite a growing interest in the Kazakh language within the educational environment and efforts to preserve it as cultural heritage, young people increasingly prefer Russian and English in real-life communication, particularly in professional contexts and on social media platforms. The authors conclude that strengthening state support for the Kazakh language through innovative educational technologies, fostering motivational conditions, and promoting cultural values are essential for its sustainable development in a multilingual context.

Keywords: multilingualism, Kazakh language, youth, dynamics, survey, application, Russian, English

Кіріспе. Жаһандану және көптілділік жағдайында Қазақстандағы тілдік жағдай әлеуметтік лингвистика, мәдениеттану және білім беру саласындағы зерттеушілер мен мамандардың негізгі зерттеу нысанына айналды. Қазіргі заманғы жаһандық үдерістермен барынша белсенді өзара іс-қимыл жасайтын жастар арасында қазақ тілін қолдану динамикасының өзгеруі аса өзекті, маңызды проблемалардың бірі болып табылады. Жастар – бұл дәстүрлі отбасылық, мәдени құндылықтар ғана емес, сонымен қатар заманауи білім беру тәсілдері, цифрлық технологиялар және халықаралық трендтер әсер ететін әлеуметтік топ [1, 509]. Тілдік қалаулар мен олардың өзгерістерін зерттеу [2, 13] басқа тілдер мен мәдениеттердің өсіп келе жатқан әсері жағдайында ұлттық бірегейлікті қалай сақтау керектігін түсінуге мүмкіндік береді.

Соңғы онжылдықтарда Қазақстан көптілді жүйені енгізу мәселесін өз мойнына алды, онда қазақ тілі мемлекеттік тіл болып табылады, орыс тілі ұлтаралық қарым-қатынас тілі функциясын [3, 259] орындайды, ал ағылшын тілі әлемдік қоғамдастыққа интеграциялау құралына айналады. Мұндай жүйе кәсіби және білім беру үшін кең мүмкіндіктер ашады, алайда ол қазақ тілінің ұстанымын нығайту үшін күрделі жағдайлар жасайды. Жастар білім беру және мәдени реформалардың орталығында бола отырып, бұл өзгерістерге әсер етеді, бұл олардың күнделікті тәжірибесінде, қарым-қатынас, оқыту және кәсіби өзара әрекеттесу үшін тілдерді таңдауда ерекше байқалады. Қазіргі заманғы коммуникациялық платформалар, соның ішінде әлеуметтік желілер мен цифрлық ресурстар тілдік қалауды қалыптастыруда маңызды рөл атқарады, бұл тенденцияны терең зерттеуді қажет етеді.

Жастар ортасында қазақ тілін сақтау және дамыту проблематикасы таза лингвистикалық талдаудан асып түседі, өйткені ол мәдени сәйкестендіру, әлеуметтік позициялау және ұлттық өзін-өзі тану процестерімен байланысты. Көптілді ортада жастар көбінесе мәдени емес,

прагматикалық ойлармен анықталатын таңдау алдында қалады. Орыс және ағылшын тілдері, әсіресе кәсіби қызмет [4, 311], ғылым және халықаралық өзара іс-қимыл салаларында айтарлықтай функционалдық әлеуетке ие бола отырып, қалалық ортада басым болады. Қазақ тілі мемлекеттік мәртебесіне және оны танымал ету жөніндегі күш-жігеріне қарамастан, белгілі бір контексте бәсекеге қабілеттілігі төмен болып қала береді. Бұл оны пайдалану динамикасының өзгеруіне ықпал ететін факторларды түсіну, талдау қажеттілігіне әкеледі.

Білім беру саясаты жастардың тілдік қалауын қалыптастыруда шешуші рөл атқарады. Үштілділікті енгізуге бағытталған қазіргі заманғы реформалар пәндерді қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде оқытуды көздейді, бұл барлық үш тілдің біркелкі дамуына ықпал етуі тиіс [5, 32]. Алайда, іс жүзінде мұндай саясат бірқатар қиындықтарға тап болады. Жастар көбінесе қазақ тілін дәстүрлі мәдениет немесе ресми білім беру шеңберімен шектелген тіл ретінде қабылдайды, ал орыс және ағылшын тілдері кең перспективалар мен мүмкіндіктермен байланысты. Бұл қазақ тілін оқытудың жаңа тәсілдерін енгізу қажеттілігіне алып келеді, бұл оны қазіргі жастар үшін анағұрлым өзекті және функционалды етеді.

Қазақ тілін қолдануға әсер ететін негізгі факторлардың бірі оның цифрлық ортаға интеграциялануы [6, 58] болып табылады. Жастар орыс және ағылшын тілдері басым әлеуметтік желілерді, онлайн-платформаларды және мобильді қосымшаларды белсенді пайдаланады. Виртуалды орта күнделікті өмірде тілдің нақты қолданылуына айтарлықтай әсер ететін жаңа тілдік тәжірибелердің пайда болу орнына [7, 26] айналады. Мәселе мынада, қазақ тілі осы ортада жеткіліксіз ұсынылған, бұл оның жастарға тартымдылығы мен өзектілігін төмендетеді. Мұндай жағдайда басқа тілдермен тиімді бәсекелесе алатын цифрлық технологиялар мен платформалар арқылы қазақ тілін танымал етуге бағытталған стратегияларды [8, 149] әзірлеу маңызды.

Мәдени аспектілер жастардың қазақ тіліне қатынасын қалыптастыруда да маңызды рөл атқарады. Оның ұлттық бірегейліктің символы ретінде қабылдануы оны сақтау үшін белгілі бір негіздер жасайды, бірақ бұл оны кәсіби және күнделікті өмірде қарым-қатынастың толыққанды құралына айналдыру үшін жеткіліксіз. Жастарға бір уақытта прагматикалық және мәдени аспектілерге негізделген мотивация [9, 562] қажет. Бұл қазіргі заманғы контексте қазақ тілін қолдану мүмкіндіктерін көрсететін білім беру бағдарламаларын құруды, медиа және өнер арқылы қазақ мәдениетін насихаттауды, сондай-ақ тілге деген қызығушылықты арттыруға бағытталған бастамаларды қолдауды қамтуы мүмкін.

Жастар арасындағы қазақ тілін қолданудағы қазіргі жағдай тіл саясатын мемлекеттік қолдау мәселесін де көтереді. Қазақ тілін жастар ортасына енгізудің табысы жастардың мүдделері мен қажеттіліктерін, сондай-ақ жаһандық үрдістерді ескеретін ойластырылған, дәйекті стратегияның болуына байланысты. Бұл білім беру стандарттарын әзірлеуді ғана емес, сонымен қатар оны күнделікті және кәсіби қызметте пайдалану үшін қолайлы орта құруды қамтиды. Мемлекеттік бағдарламалар қазақ тілін мәдени мұра ретінде сақтап қана қоймай, оны бәсекеге қабілетті және сұранысқа ие етуге бағытталуы тиіс.

Осылайша, көптілділік жағдайында жастар арасында негізгі тілді қолдану [10, 5] динамикасының өзгеруі кешенді талдауды қажет ететін күрделі және көп қырлы процесс болып табылады. Бұл тақырыпты ғылыми және қоғамдық талқылауға енгізу қазіргі тенденцияларды түсіну және қазіргі жағдайда қазақ тілін сақтауға және дамытуға бағытталған тиімді шешімдерді әзірлеу үшін үлкен маңызға ие. Жастар болашақта ана тілімізді сақтайтын ұрпақ бола отырып, елдегі тілдік ахуалды қалыптастыруда шешуші рөл атқарады және ұлттық мәдениет пен бірегейліктің ажырамас бөлігі ретінде қазақ тілінің болашағы бүгінде олардың таңдауына байланысты.

Зерттеу сұрақтары

1. Жастардың қазақ тілін күнделікті өмірде және кәсіби қарым-қатынаста қолдануға ынтасы қаншалықты жоғары?

2. Қазақ тілінің цифрлық ортада сұранысқа ие болуын қамтамасыз ету үшін қандай стратегиялар ұсынылады?

3. Көптілділік жағдайында қазақ тілінің білім беру және кәсіби салаға интеграциялану дәрежесі қалай сипатталады?

4. Қазақ тілін кәсіби салада қолданудың кеңеюіне қандай мемлекеттік және білім беру шаралары әсер ете алады?

Әдістер мен материалдар. Зерттеу барысында әлеуметтік платформалар мен күнделікті байланыс аясында қазақ тілінің қолданыстағы деңгейін анықтау мақсатында 1 курс студенттерінің арасында сауалнама алынды. Сауалнамаға жалпы саны 142 респондент қатысты. Негізгі мамандықтар: туризм, аударма ісі, теміржол саласының мамандары, жылу энергетикасы, бастауыш сынып педагогтары және банк жүйесі болды. Қатысушылардың жастық құрамы 16-жастан 20-жасқа дейін.

Сауалнама барысында әртүрлі жағдайларда қарым-қатынас жасау үшін тіл таңдауына әсер ететін факторларды анықтауға, сондай-ақ қазақ тілінің жастардың күнделікті өміріне интеграциялану дәрежесін бағалауға баса назар аударылды. Сауалнамаға қазақ тілін қолдану жиілігін, әлеуметтік платформаларда қарым-қатынас жасау артықшылықтарын, сондай-ақ тіл таңдауды айқындайтын мотивтерді зерделеуге бағытталған сұрақтар енгізілді. Сондай-ақ, қазақ тілін мәдени бірегейлік элементі және оның білім беру және кәсіптік салалардағы функционалдық рөлі ретінде қабылдауға ерекше назар аударылды. Нәтижелер Көптілділік жағдайында жастар арасындағы тілдік қалаулардың өзгеру динамикасын тереңірек түсінуге мүмкіндік береді.

1. Әлеуметтік желілерде сөйлесу үшін қай тілді жиі қолданасыз?

Қазақша

Орыс

Ағылшын

2. Сіз қазақ тілін кәсіби қызметіңіз үшін маңызды деп санайсыз ба?

Иә, өте маңызды

Маңызды емес

3. Сіздің ойыңызша, ұлттық бірегейлікті сақтау үшін қазақ тілін меңгеру қаншалықты маңызды?

Өте маңызды

Маңызды емес

4. Сіз күнделікті өмірде қазақ тілін қаншалықты жиі қолданасыз?

Күнделікті

Аптасына бірнеше рет

Аптасына бір реттен сирек

Іс жүзінде ешқашан

5. Күнделікті өмірде қарым-қатынас жасау үшін тіл таңдауыңызға қандай факторлар әсер етеді?

Отбасылық орта

Әлеуметтік шеңбер

Білім беру ортасы

Кәсіби қызмет

6. Қазақ тілін меңгеру деңгейін қалай бағалайсыз?

Еркін иелік ету

Сенімді, бірақ қателіктермен

Базалық деңгейде

7. Қазақ тілін жиі қолдануға қандай себептер кедергі?

Тәжірибенің жетіспеушілігі

Қоршаған ортадағы басқа тілдердің басым болуы

Мотивацияның болмауы

Нәтижелер және талқылау. Зерттеу негізінде алынған сауалнамалар бойынша жастардың әлеуметтік желілердегі негізгі қолданыс тілін төмендегідей (1-сурет) анықтады:

Сурет-1 – Жастардың әлеуметтік желідегі тілдік қолданысы

1-суретте берілген диаграмма жастардың әлеуметтік желілердегі тілдік қалауын көрсететін сауалнама нәтижелерін ұсынады. Деректер көрсеткендей, респонденттердің көпшілігі (91 адам) әлеуметтік платформаларда сөйлесу үшін орыс тілін қолдануды жөн көреді. Қазақ тілі 47 пайдаланушымен екінші орында тұр, ал ағылшын тілін сауалнамаға қатысушылардың екеуі ғана пайдаланады.

Мұндай нәтижелер жастар арасында цифрлық қарым-қатынаста орыс тілінің айтарлықтай таралғанын көрсетеді. Бұл дәстүрлі түрде ұлтаралық қатынас тілі ретінде қолданылатын Қазақстандағы орыс тілінің жоғары функционалдығына байланысты болуы мүмкін. Сонымен қатар орыс тіліндегі мазмұн интернетте және әлеуметтік желілерде кеңінен ұсынылған, бұл оның танымалдылығына ықпал етеді.

Қазақ тілін қолданудың салыстырмалы түрде аз үлесі оны цифрлық ортада танымал ету үшін қосымша күш-жігердің қажеттілігін көрсетеді. Қазақ тілі мемлекеттік тілдің ресми ұстанымына ие болғанына қарамастан, оны әлеуметтік желілерде қолдану белгілі бір контексттермен немесе аудиториямен шектелуі мүмкін. Бұл қазақ тіліндегі контенттің жеткіліксіз ұсынылуына, сондай-ақ басқа тілдерді қолданудың қол жетімділігі мен әдетіне байланысты жастардың қалауына байланысты болуы мүмкін.

Ағылшын тілін минималды қолдану респонденттердің көпшілігі үшін негізгі қарым-қатынас тілі емес, негізінен білім беру немесе кәсіби мақсатта қолданылатындығына байланысты. Дегенмен, жаһандану жағдайында және халықаралық коммуникациядағы ағылшын тілінің өсіп келе жатқан ролінде бұл үрдіс болашақта өзгеруі мүмкін.

Деректерді талқылау кезінде әлеуметтік желілерде тіл таңдауына әсер етуі мүмкін мәдени және білім беру факторларын ескеру қажет. Осы ортада қазақ тілін қолдау үшін сапалы қазақ тілді контент құруды, танымал форматтар мен платформалар арқылы аудиторияны тартуды, сондай-ақ мемлекеттік тілді күнделікті коммуникацияда пайдалану үшін уәждемені дамытуды қоса алғанда, мақсатты бастамалар қажет.

Келесі сұрақ қазақ тілінің кәсіби қызметтегі маңызын анықтау және ұлттық бірегейлікті сақтаудағы қазақ тілінің ролін айқындауға байланысты болды. Бұл сұрақтың нәтижелері 2-суретте көрсетілген:

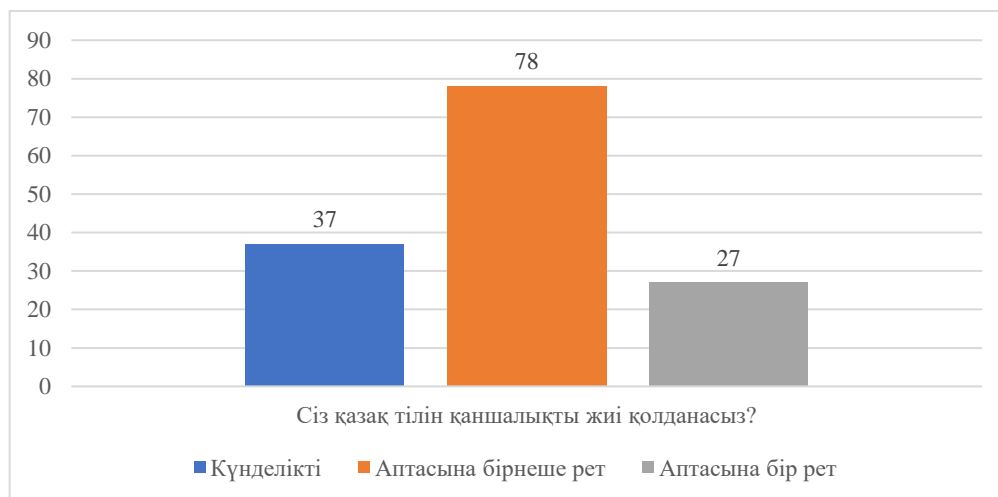

Сурет-2 – А. Қазақ тілінің кәсіби қызметтегі маңызы;
Ә. Ұлттық бірегейлікті сақтаудағы қазақ тілінің рөлі

2.А-суретке сәйкес респонденттердің 97-сі қазақ тілін олардың кәсіби қызметі үшін маңызды деп санайтындығы көрсетілген, ал респонденттердің 45-і бұл тұрғыда онша маңызды емес деп санайды. Бұл жастардың көпшілігі қазақ тілінің кәсіби саладағы маңыздылығын мойындағанымен, оны қолдануда кәсіби қажеттілікті көрмейтін жастардың айтарлықтай үлесі бар екенін көрсетеді. Бұл көптеген жұмыс орындары мен кәсіптердің, әсіресе қалалық ортада, орыс және ағылшын тілдерін коммуникацияның негізгі құралы ретінде кеңінен қолдануды жалғастыруымен байланысты болуы мүмкін. Бұл жағдайды өзгерту үшін мамандандырылған курстарды әзірлеуді, қазақ тілінде кәсіби терминологияны құруды және оны мемлекеттік бағдарламалар арқылы ілгерілетуді қоса алғанда, қазақ тілін кәсіби салаға неғұрлым белсенді интеграциялау қажет.

Ал 2.Ә-сурет бойынша 124 респондент қазақ тілін ұлттық бірегейлікті сақтау үшін маңызды деп санайды, ал респонденттердің тек 18-і ғана оған үлкен мән бермейді. Бұл деректер жастардың көпшілігі қазақ тілін ұлттық мәдениет пен бірегейліктің негізгі элементі ретінде қабылдайтынын көрсетеді. Алайда, мұны маңызды деп санамайтын респонденттердің аздығы қазақ болмысының маңызды құрамдас бөлігі ретінде тіл туралы хабардарлықты қалыптастыруға бағытталған білім беру және мәдени жұмысты күшейту қажеттігін көрсетеді.

Келесі сұрақ респонденттердің қазақ тілін қолдану жиілігіне байланысты қойылды:

Сурет-3 – Жастардың қазақ тілін қолдану жиілігі

3-суретте ұсынылған диаграммада жастар арасында қазақ тілін қолдану жиілігі көрсетілген. Деректер көрсеткендей, 142 респонденттің тек 37-сі ғана қазақ тілін күнделікті қолданады. Бұл жағдайда сауалнамаға қатысқандардың ең көп саны (78 адам) оны аптасына бірнеше рет қолданады. Тағы 27 адам қазақ тілін аптасына бір рет қана қолданатынын хабарлады.

Алынған деректер жастар арасында қазақ тілін үнемі қолдану басым болмайтынын көрсетеді. Тілді күнделікті қолдану сауалнамаға қатысушылардың төрттен бір бөлігімен ғана шектеледі. Респонденттердің негізгі бөлігі қазақ тілін аптасына бірнеше рет пайдаланады, бұл оның белгілі бір әлеуметтік немесе білім беру контекстінде қолданылуын көрсетуі мүмкін. Аптасына бір рет тілді қолданатын қатысушылардың аз бөлігі оны қолданудың шектеулілігін растайды.

Келесі сұрақ негізінде жастардың күнделікті қарым-қатынас дағдыларында қазақ тілін таңдауға әсер ететін орта факторлары зерттелді. Нәтижелер 4-суретте көрсетілді:

Сурет-4 – Күнделікті өмірде қазақ тілін таңдауға әсер ететін факторлар

4-суреттегі нәтижелерге сәйкес берілген диаграмма күнделікті өмірде қарым-қатынас жасау үшін тілді таңдауға әсер ететін факторларды ұсынады. Деректерге сәйкес, ең маңызды фактор – 87 респондент таңдаған білім беру ортасы. Отбасылық орта 36 дауыспен екінші маңызды фактор болды. Тілдік қалауды анықтауда әлеуметтік шеңбер (12 дауыс) және кәсіби қызмет (7 дауыс) онша маңызды емес рөл атқарады.

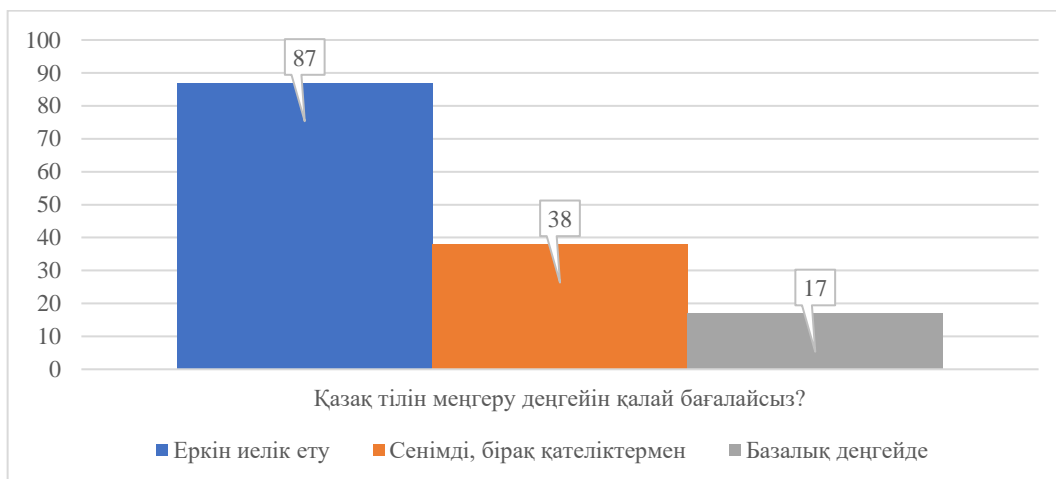
Деректер жастардың тілдік тәжірибелерін қалыптастырудағы білім беру ортасының маңыздылығын көрсетеді. Бұл қарым-қатынас жасау үшін тілді таңдауға ең үлкен әсер ететін оқу орындары екенін көрсетеді. Бұл қазақ, орыс және ағылшын тілдері оқу процесінде белсенді қолданылатын көптілді білім беруді енгізумен байланысты шығар.

Отбасылық орта да айтарлықтай әсер етеді, оны отбасы ішінде берілетін дәстүрлер мен мәдени көзқарастармен түсіндіруге болады. Алайда, әлеуметтік орта мен кәсіби қызметтің әсері салыстырмалы түрде төмен болды. Бұл осы салаларда жастардың орыс немесе ағылшын сияқты нақты жағдайларда ең функционалды тілдерге бағытталғандығына байланысты болуы мүмкін.

Нәтижелер қазақ тілін танымал етудегі білім беру ортасының рөлін күшейту қажеттігін көрсетеді. Оқытудың инновациялық әдістерін дамыту, қазақ тілін цифрлық білім беру платформаларында қолдану және оның оқу материалдарындағы рөлін күшейту оны кеңінен қолдануға ықпал етуі мүмкін. Сондай-ақ, отбасылық орта тілді танымал ету стратегиясына енгізілуі керек, мысалы, үйде қарым-қатынаста қазақ тілін қолдануды қолдайтын мәдени және тілдік бастамалар арқылы.

Әлеуметтік және кәсіби ортаның ықпалын арттыру үшін қазақ тілі осы контексте сұранысқа ие және функционалды болатын жағдайлар жасау маңызды. Бұл әлеуметтік желілерде қазақ тілді контентті дамытуды, заманауи медиаресурстар арқылы жастар арасында Тілді танымал етуді және оны кәсіби коммуникацияларға енгізуді қамтуы мүмкін. Мұндай кешенді тәсіл қазақ тілінің ұстанымын нығайтып қана қоймай, оны күнделікті өмірде қолдану үшін тұрақты мотивация жасауға мүмкіндік береді.

Келесі сұрақ негізінде жастардың қазақ тілін меңгеру деңгейі талданып, нәтижелері 5-суретте көрсетілді:

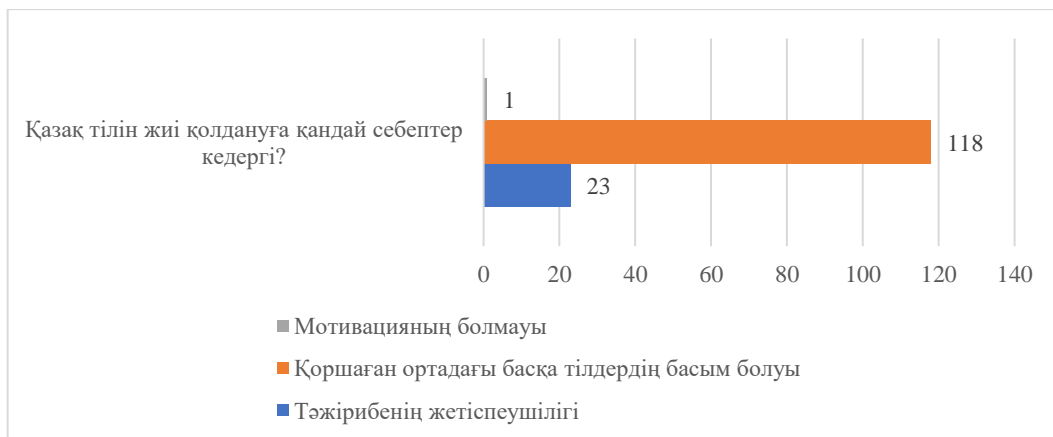
Сурет-5 – Жастардың қазақ тілін меңгеру деңгейлері

5-суретте ұсынылған диаграммада сауалнамаға қатысқан респонденттер арасында қазақ тілін меңгеру деңгейі талданады. Қатысушылардың көпшілігі (87 адам) қазақ тілін еркін меңгерген деп бағалайды. Тағы 38 респондент өздерін сенімді сезінеді, бірақ тілді қолдануда қателіктер жібереді. Базалық деңгейде 17 адам тілді меңгерген.

Деректер көрсеткендей, сауалнамаға қатысқан жастардың көпшілігі қазақ тілін еркін қарым-қатынас жасау үшін жеткілікті деп бағалайды, бұл білім беру ортасында немесе отбасылық ортада жақсы дайындықты көрсетеді. Кейбір қателіктермен сенімді сөйлеу де тілді меңгерудің жоғары деңгейін көрсететін оң көрсеткіш болып табылады, дегенмен бұл қосымша білім беру бастамалары арқылы жақсартуға болатын тілдік құзыреттіліктердегі бар олқылықтарды көрсетеді.

Алайда, өз білімдерін негізгі деп бағалайтын 17 респондент олардың тілдік деңгейін көтеру үшін осы топқа көбірек көңіл бөлу қажеттілігін көрсетеді. Бұл күнделікті өмірде қазақ тілін қолдану тәжірибесінің жеткіліксіздігіне немесе оқуға қолжетімді ресурстардың болмауына байланысты болуы мүмкін.

Жоғарыда аталған мәліметтерді ескере келе, қазақ тілінің қолданыс аясының тарылуындағы негізгі факторларды анықтадық. Нәтижелер төменде көрсетілген:

Сурет-6 – Қазақ тілін қолданудағы кедергілер

6-суретте көрсетілген диаграммада жастар арасында қазақ тілін жиі қолдануға кедергі келтіретін себептер келтірілген. Деректерге сәйкес, негізгі тосқауыл 118 респондент атап өткендей, қоршаған ортадағы басқа тілдердің үстемдігі болып табылады. Қазақ тілі практикасының жетіспеушілігін 23 респондент көрсетті, ал оны қолдануға уәждеменің болмауы ең аз фактор болып шықты, оған тек 1 респондент көрсеткен.

Диаграмма нәтижелері негізгі мәселе білім беру, кәсіби және әлеуметтік ортада орыс немесе ағылшын сияқты басқа тілдердің үстемдігі екенін көрсетеді. Бұл қоршаған ортаның жастардың тілдік қалауына әсерін көрсетеді, әсіресе басқа тілдердің функционалдығы жоғары қалалық жерлерде.

Тәжірибенің жетіспеушілігі де маңызды мәселе болып табылады. Бұл жастардың қазақ тілін тұрақты пайдалану үшін жеткілікті мүмкіндіктері немесе шарттары жоқ екенін көрсетеді, бұл қазақ тілді платформаларға немесе контентке қолжетімділіктің шектелуіне байланысты болуы мүмкін.

Мотивацияның тосқауыл ретіндегі ең төменгі мәні жастардың, жалпы алғанда, қазақ тілінің маңыздылығын түсінетіндігін, бірақ оның қолданылуын шектейтін сыртқы факторлармен бетпе-бет келетіндігін айғақтайды.

Аталған мәліметтерді талдай келе, төмендегідей ұсыныстар жасауға болады:

Қазақ тілінің үлесі: белсенді қолданылғанына қарамастан, қазақ тілі әлі де орыс тілінен төмен. Бұл пайдаланушылардың орыс тілін цифрлық ортада қолдану әдетіне, сондай-ақ әлеуметтік желілердегі орыс тіліндегі мазмұнның үстемдігіне байланысты болуы мүмкін.

Қазақ тілін қолдау: сапалы контент жасау, оны танымал трендтерде пайдалану және қазақ тілін цифрлық кеңістікте негізгі тіл ретінде ілгерілету арқылы әлеуметтік желілерде қазақ тілінің қатысуын күшейту қажет.

Ағылшын интеграциясы: ағылшын тілі өте сирек қолданылады, бұл шектеулі тақырыптарға немесе қажеттілікке байланысты болуы мүмкін. Алайда, жаһандануды ескере отырып, оны қолдану білім беру және кәсіби мақсаттарға біріктірілуі мүмкін.

Қорытынды. Көптілділік жағдайында жастар арасында қазақ тілін қолдану динамикасының өзгеруі жаһандану контекстінде ұлттық тілді сақтау мен дамытудың қазіргі заманғы сын-қатерлерін көрсететін өзекті тақырып болып табылады. Жүргізілген зерттеу қазақ тілін насихаттау және білім беру реформаларын енгізу жөніндегі күш-жігерге қарамастан, оны жастар арасында қолдану белгілі бір аспектілерде, әсіресе күнделікті және кәсіби коммуникацияда шектеулі болып қалатынын анықтауға мүмкіндік берді. Зерттеудің негізгі қорытындылары қазақ тілін белсенді пайдаланудың негізгі кедергілері әлеуметтік ортадағы басқа тілдердің үстемдігі, оны қолдану тәжірибесінің жеткіліксіздігі және цифрлық ортада қазақ тіліндегі қолжетімді контенттің шектелуі болып табылатынын айғақтайды.

Нәтижелер білім беру ортасы жастардың тілдік қалауын қалыптастыруда маңызды рөл атқаратынын көрсетеді. Дегенмен, үштілділікті дамытуға бағытталған табысты білім беру бастамаларына қарамастан, жастар кәсіби салада неғұрлым функционалды және сұранысқа ие

ретінде орыс және ағылшын тілдеріне көбірек көңіл бөледі. Қазақ тілі, өз кезегінде, мәдени және ресми қолдану аясында жиі қалады. Бұл нақты өмірлік жағдайларда қазақ тілін қолдану үшін неғұрлым кең мүмкіндіктер жасауға бағытталған мемлекеттік саясатты күшейту қажеттігін көрсетеді.

Зерттеудің негізгі қорытындыларының бірі қазақ тілін сақтау мен дамыту оның қазіргі цифрлық және кәсіби ортаға интеграцияланбай мүмкін невожможностигін түсіну болып табылады. Жастар әлеуметтік желілерді және орыс және ағылшын тілдері басым басқа да онлайн-платформаларды белсенді пайдаланады. Қазақ тілі осы ортада бәсекеге қабілетті болуы үшін жастар арасында қызықты әрі сұранысқа ие сапалы қазақ тілді контент жасау қажет. Бұған цифрлық білім беру ресурстарын, қазақ тілді медианы дамыту және подкасттар, YouTube-тегі бейнелер және әлеуметтік желілерге арналған контент сияқты танымал форматтарда қазақ тілін белсенді ілгерілету кіреді.

Жастардың қазақ тілін қолдануға деген ынтасын арттыру қажеттілігі тағы бір маңызды аспект болып табылады. Мотивация негізгі кедергі ретінде анықталмағанымен, оны нығайту тілдік талғамды өзгертуде шешуші рөл атқаруы мүмкін. Мемлекеттік бағдарламалар мансаптық өсу, бірегей мәдени мұраға қол жеткізу және әлеуметтік мүмкіндіктерді кеңейту үшін қазақ тілінің практикалық маңыздылығына назар аударуға тиіс. Сонымен қатар, әсіресе жаһандандудың өсіп келе жатқан ықпалы жағдайында қазақ тілінің ұлттық бірегейліктің негізгі элементі ретіндегі символдық рөлін атап өту маңызды.

Кәсіби салада қазақ тілін қолдануды кеңейту де маңызды бағыт болып табылады. Жастар орыс және ағылшын тілдері жұмыс процестері мен кәсіби қарым-қатынаста басым екенін атап өтті. Бұл жағдайды өзгерту үшін жастарға қазақ тілінде кәсіби лексика мен коммуникативтік дағдыларды меңгеруге көмектесетін мамандандырылған курстар мен бағдарламалар әзірлеу қажет. Бұдан басқа, қазақ тілінде жұмыс құжаттамасын, бағдарламалық қамтамасыз етуді және техникалық қолдауды жасау оның кәсіби ортадағы ұстанымын нығайтуға ықпал етуі мүмкін.

Зерттеу нәтижелері қазақ тіліне деген қызығушылықтың сақталуына қарамастан, оның көптілділік жағдайындағы ұстанымдары оларды нығайту үшін айтарлықтай күш-жігерді қажет ететіндігін растайды. Мемлекеттік және қоғамдық бастамалар білім беру бағдарламаларын күшейтуді, мотивациялық жағдайлар жасауды, тілді цифрлық ортаға және кәсіби өмірге біріктіруді қоса алғанда, мәселені кешенді шешуге бағытталуы тиіс. Бұл қазақ тілін мәдени мұра ретінде сақтап қана қоймай, оны қазіргі көп тілді ортада бәсекеге қабілетті және сұранысқа ие етуге мүмкіндік береді.

Жаһандану және көптілділік жағдайында қазақ тілін дамыту ұлттық бірегейлік пен бірлікті нығайтудың маңызды факторы бола алады. Ол үшін барлық мүдделі тараптардың, соның ішінде мемлекеттік органдардың, білім беру мекемелерінің, медианың және жастардың белсенді қатысуы қажет. Ойын технологияларын енгізу, цифрлық платформалар құру және мәдени жобалар арқылы қазақ тілін дәріптеу сияқты инновациялық тәсілдер алға қойылған мақсаттарға жетудің тиімді құралы бола алады.

Осылайша, зерттеу қорытындысы көптілділік жағдайында жастар арасында қазақ тілін қолдану динамикасының өзгеруі күрделі, бірақ шешілетін мәселе болып табылатынын атап көрсетеді. Білім беру, мәдени және цифрлық бастамаларды біріктіретін кешенді тәсіл қазақ тілінің тұрақты дамуын қамтамасыз етуге, оны жастардың күнделікті және кәсіби өмірінің маңызды бөлігіне айналдыруға, сондай-ақ қазіргі жаһандық сын-қатерлер жағдайында оның бірегейлігін сақтауға қабілетті.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Alam T. (2022). *Language policies and linguistic rights*. *Athens Journal of Law*, 8(4), 505–520.
2. Terlikbayeva N., Menlibekova G. (2021). *The dynamics of language shift in Kazakhstan: Review article*. *Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics*, 3(2), 12–22.
3. Levchenko I. (2022). *Social communication as an important component of the information and communication space*. *Society. Document. Communication*, 7(1), 253–265.

4. Tlepbergen D., Akzhigitova A., Zabrodskaia A. (2022). *Language-in-education policy of Kazakhstan: Post-pandemic technology enhances language learning. Education Sciences, 12(5), 311.*
5. Vakhitova T., Kuzembayeva G., Yergazina A., Zhumakhanova A., Khayrullina R. (2022). *Kazakh and Russian kinship terminology: A comparative linguistic and cultural analysis of lacunae. Eurasian Journal of Applied Linguistics, 8(1), 28–43.*
6. Zhumay N., Tazhibayeva S., Shaldarbekova A., Jabasheva B., Naimanbay A., Sandybayeva A. (2021). *Multilingual education in the Republic of Kazakhstan: Problems and prospects. Social Inclusion, 9(1), 56–62.*
7. Nazarova R. (2018). *Socio-economic status, education, and bilingualism in Kazakhstan. Language in Society, 47(1), 23–45.*
8. Smagulova J. (2020). *Bilingual practices among university students in Kazakhstan. Central Asian Journal of Linguistics, 12(4), 145–162.*
9. Cook V. (1992). *Evidence for multicompetence. Language Learning, 42, 557–591.*
10. Wei L. (2008). *Research perspectives on bilingualism and multilingualism. In The Blackwell handbook of research methods on bilingualism and multilingualism, pp. 1–17.*

References:

1. Alam T. (2022). *Language policies and linguistic rights. Athens Journal of Law, 8(4), 505–520.*
2. Terlikbayeva N., Menlibekova G. (2021). *The dynamics of language shift in Kazakhstan: Review article. Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics, 3(2), 12–22.*
3. Levchenko I. (2022). *Social communication as an important component of the information and communication space. Society. Document. Communication, 7(1), 253–265.*
4. Tlepbergen D., Akzhigitova A., Zabrodskaia A. (2022). *Language-in-education policy of Kazakhstan: Post-pandemic technology enhances language learning. Education Sciences, 12(5), 311.*
5. Vakhitova T., Kuzembayeva G., Yergazina A., Zhumakhanova A., Khayrullina R. (2022). *Kazakh and Russian kinship terminology: A comparative linguistic and cultural analysis of lacunae. Eurasian Journal of Applied Linguistics, 8(1), 28–43.*
6. Zhumay N., Tazhibayeva S., Shaldarbekova A., Jabasheva B., Naimanbay A., Sandybayeva A. (2021). *Multilingual education in the Republic of Kazakhstan: Problems and prospects. Social Inclusion, 9(1), 56–62.*
7. Nazarova R. (2018). *Socio-economic status, education, and bilingualism in Kazakhstan. Language in Society, 47(1), 23–45.*
8. Smagulova J. (2020). *Bilingual practices among university students in Kazakhstan. Central Asian Journal of Linguistics, 12(4), 145–162.*
9. Cook V. (1992). *Evidence for multicompetence. Language Learning, 42, 557–591.*
10. Wei L. (2008). *Research perspectives on bilingualism and multilingualism. In The Blackwell handbook of research methods on bilingualism and multilingualism, pp. 1–17.*

БІЗДІҢ АВТОРЛАР

Архангельская Алла Мстиславовна – филология ғылымдарының докторы, славянтану кафедрасының профессоры, философия факультеті, Оломоуц қаласындағы Палацкий университеті (Чехия Республикасы), Id=57213609175, e-mail: alla.arkanhelska@upol.cz

Адибаева Шолпан Тимуровна – филология ғылымдарының кандидаты, доцент, қауымдастырылған профессор, Сәтбаев университетінің қазақ және орыс тілдері кафедрасы, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1043-3275>, e-mail: s.adibayeva@satbayev.university

Казабеева Виталия Алексеевна – филология ғылымдарының кандидаты, доцент, қауымдастырылған профессор, Сәтбаев университетінің қазақ және орыс тілдері кафедрасы, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2848-6843>, e-mail: v.kazabeyeva@satbayev.university

Кенжегалиева Меруерт Кайратовна – қазақ тілі мен әдебиеті кафедрасының магистранты, Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8098-913X>, e-mail: meruertkenzhegalieva@gmail.com

Абишева Сауле Джунусовна – филология ғылымдарының докторы, профессор, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4497-0805>, e-mail: s.abisheva@mail.ru

Атембаева Гульнара Айдашевна – орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының докторанты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4376-5022>, e-mail: g.atembaeva@gmail.com

Хавайдарова Мехриниса Марсовна – филология ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2128-4236>, e-mail: mehrinisa_73@mail.ru

Бисенғали Зинол-Ғабден Қабиұлы – филология ғылымдарының докторы, профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1503-2737>, e-mail: zinolgabden@hotmail.com

Жолдасқалиқызы Әсел – магистрант, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6854-5883>, e-mail: azholdaskalikyzy@mail.ru

Герчинска Данута – филология ғылымдарының докторы, профессор, Слупск қаласындағы Помор Университеті, Польша, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3225-2002>, e-mail: danuta.gierczynska@apsl.edu.pl

Казтаева Айымжан – әдебиеттану мамандығының 1 курс докторанты, Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9244-0384>, e-mail: aiym.kaztaeva@mail.ru

Тоқшылықова Гүлназ Базарбайқызы – магистр, Абай атындағы ҚазҰПУ, Филология факультетінің аға оқытушысы, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4116-5042>, e-mail: gulnaz_lit75@mail.ru

Нурақбаева Айгүль – магистрант, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-6102-4548>, e-mail: aigulnurakbay@gmail.com

Мәтбек Нұрсұлу – магистрант, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3896-4310>, e-mail: nursulu.m@mail.ru

Оспанов Еділбай – филология ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2253-134X>, e-mail: ospanov.yedilbay@gmail.com

Мергенбаева Арайлым – орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының магистранты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5249-1144>, e-mail: mergenbayeva00@bk.ru

Тлеубекова Ботакөз Тургамбаевна – филология ғылымдарының докторы, профессор, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5186-3437>, e-mail: biko.1972@mail.ru

Жетписов Еділ – Абай атындағы Қазақ ұлттық университеті, қазақ тілі мен әдебиеті мамандығының 1-курс магистранты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-1072-1041>, e-mail: edilzhetpis@gmail.com

Умарова Акмарал Базархановна – магистр, Абай атындағы ҚазҰПУ, Филология факультетінің аға оқытушысы, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8528-4131>, e-mail: magenta_feels@mail.ru

Мадиев Сансызбай – филология ғылымдарының кандидаты, доцент, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3255-2689>, e-mail: sansyzbay.madiev@mail.ru

Шарапиева Рысалды – әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Баспагерлік-редакторлық және дизайнерлік өнер кафедрасының магистранты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-4590-0585>, e-mail: sharapievarysaldy@gmail.com

Мукашева Айнур Адилхановна – PhD докторанты, 1 курс. Л.Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1965-8535>, e-mail: Wayintoenglish@yandex.ru

НАШИ АВТОРЫ

Архангельская Алла Мстиславовна – доктор филологических наук, профессор кафедры славистики Философского факультета Университета им. Палацког в Оломоуце (Чехия), Id=57213609175, e-mail: alla.arkhanhelska@upol.cz

Адибаева Шолпан Тимуровна – кандидат филологических наук, доцент, профессор кафедры казахского и русского языков, Сатпаев Университет, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1043-3275>, e-mail: s.adibayeva@satbayev.university

Казабеева Виталия Алексеевна – кандидат филологических наук, доцент, профессор кафедры казахского и русского языков, Сатпаев Университет, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2848-6843>, e-mail: v.kazabeyeva@satbayev.university

Кенжегалиева Меруерт Кайратовна – магистрант кафедры казахского языка и литературы Казахского национального женского педагогического университета, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8098-913X>, e-mail: meruertkenzhegalieva@gmail.com

Абишева Сауле Джунусовна – доктор филологических наук, профессор, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, г. Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4497-0805>, e-mail: s.abisheva@mail.ru

Атембаева Гульнара Айдашевна – докторант кафедры русского языка и литературы, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, г. Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4376-5022>, e-mail: g.atembaeva@gmail.com

Хавайдарова Мехриниса Марсовна – кандидат филологических наук, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2128-4236>, e-mail: mechrinisa_73@mail.ru

Бисенгали Зинок-Габден Кабиұлы – доктор филологических наук, профессор, КазНУ им. аль-Фараби, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1503-2737>, e-mail: zinolgabden@hotmail.com

Жолдасқалиқызы Асель – магистрант Казахского национального университета имени аль-Фараби, г. Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6854-5883>, e-mail: azholdaskalikyzy@mail.ru

Герчинска Данута – доктор филологических наук, профессор Поморского университета в Слупске, Польша, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3225-2002>, e-mail: danuta.gierczynska@apsl.edu.pl

Казтаева Айымжан – докторант 1 курса литературоведения, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9244-0384>, e-mail: aiym.kaztaeva@mail.ru

Токшылыкова Гульназ Базарбаевна – магистр, старший преподаватель факультета Филологии КазНПУ имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4116-5042>, e-mail: gulnaz_lit75@mail.ru

Нуракбаева Айгуль – магистрант Казахского национального университета имени аль-Фараби, г. Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-6102-4548>, e-mail: aigulnurakbay@gmail.com

Матбек Нурсулу – магистрант Казахского национального университета имени аль-Фараби, г. Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3896-4310>, e-mail: nursulu.m@mail.ru

Оспанов Едилбай Толеубаевич – кандидат филологических наук, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, г. Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2253-134X>, e-mail: ospanov.yedilbay@gmail.com

Мергенбаева Арайлым – магистрант кафедры русского языка и литературы Казахского национального педагогического университета имени Абая, г. Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5249-1144>, e-mail: mergenbayeva00@bk.ru

Тлеубекова Ботакоз Тургамбаевна – доктор филологических наук, профессор, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, г. Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5186-3437>, e-mail: biko.1972@mail.ru

Жетписов Едилъ – Казахский национальный университет имени Абая, магистрант 1 курса, специальность Казахский язык и литература, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-1072-1041>, e-mail: edilzhetpis@gmail.com

Умарова Акмарал Базархановна – магистр, старший преподаватель филологического факультета КазНПУ имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8528-4131>, e-mail: magenta_feels@mail.ru

Мадиев Сансызбай – кандидат филологических наук, доцент, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3255-2689>, e-mail: sansyzbay.madiev@mail.ru

Шарапиева Рысалды – Казахский национальный университет имени аль-Фараби, аспирант кафедры издательского, редакционного и дизайнерского искусства, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-4590-0585>, e-mail: sharapievarysaldy@gmail.com

Мукашева Айнур Адилхановна – Phd докторант, 1 курс. ЕНУ имени Л. Гумилева, Астана, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1965-8535>, e-mail: Wayintoenglish@yandex.ru

OUR AUTHORS

Arkhangelskaya Alla – Doctor of Philological Sciences, Professor, Department of Slavic Studies, Faculty of Philosophy, Palacky University in Olomouc (Czech Republic), Id=57213609175, e-mail: alla.arkhanhelska@upol.cz

Adibayeva Sholpan – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Professor of Kazakh and Russian Languages Department, Satpayev University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1043-3275>, e-mail: s.adibayeva@satbayev.university

Kazabeyeva Vitalia – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Professor of Kazakh and Russian Languages Department, Satpayev University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2848-6843>, e-mail: v.kazabeyeva@satbayev.university

Kenzhegaliyeva Meruert – master's student of Kazakh Language and Literature Department of the Kazakh National Women's Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8098-913X>, e-mail: meruertkenzhegalieva@gmail.com

Abisheva Saule – Doctor of Philological Sciences, Professor, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: 0000-0002-4497-0805, e-mail: s.abisheva@mail.ru

Atembayeva Gulnara – doctoral student of Russian Language and Literature Department of Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4376-5022>, e-mail: g.atembaeva@gmail.com

Khavaidarova Mekhirnisa Marsovna – Candidate of Philological Sciences, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2128-4236>, e-mail: mechrinisa_73@mail.ru

Bisengali Kabiuli Zeinol-Gabden – Doctor of Philological Sciences, Professor, Al-Farabi KazNU, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1503-2737>, e-mail: zinolgabden@hotmail.com

Zholdaskalikyzy Asel – master's student of Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6854-5883>, e-mail: azholdaskalikyzy@mail.ru

Gierczyńska Danuta – Doctor of Philological Sciences, Professor, Pomeranian University in Słupsk, Poland, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3225-2002>, e-mail: danuta.gierczynska@apsl.edu.pl

Kaztayeva Aymzhan – doctoral student of 1st year of Literature Studies, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9244-0384>, e-mail: aiym.kaztaeva@mail.ru

Tokshylykova Gulnaz – Master, Senior Lecturer of Abai KazNPU, Faculty of Philology, Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4116-5042>, e-mail: gulnaz_lit75@mail.ru

Nurakbayeva Aigul – master's student of Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-6102-4548>, e-mail: aigulnurakbay@gmail.com

Matbek Nursulu – master's student of Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3896-4310>, e-mail: nursulu.m@mail.ru

Ospanov Yedilbay – Candidate of Philological Sciences, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2253-134X>, e-mail: ospanov.yedilbay@gmail.com

Mergenbayeva Arailym – master's student of Russian Language and Literature Department of Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5249-1144>, e-mail: mergenbayeva00@bk.ru

Tleubekova Botakoz – Doctor of Philological Sciences, Professor, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5186-3437>, e-mail: biko.1972@mail.ru

Zhetpisov Yedil – Abai Kazakh National University, 1st year master's student, specialty Kazakh Language and Literature, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-1072-1041>, e-mail: edilzhetpis@gmail.com

Umarova Akmaral – Master, Senior Lecturer, Faculty of Philology, Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8528-4131>, e-mail: magenta_feels@mail.ru

Madiyev Sansyzbay – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3255-2689>, e-mail: sansyzbay.madiyev@mail.ru

Sharapiyeva Rysaldy – Al-Farabi Kazakh National University, postgraduate student of the of Publishing, Editorial and Design arts Department, Almaty, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-4590-0585>, e-mail: sharapievarysaldy@gmail.com

Mukasheva Ainur Adilkhanovna – PhD student, 1st year. L. Gumilyov ENU, Astana, Kazakhstan, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1965-8535>, e-mail: Wayintoenglish@yandex.ru